

Yard. Doç. Dr. Barış Konukman

İstanbul Üniversitesi (Istanbul, Turkey)

Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

E-Mail: barkon051@gmail.com

(Titel Deutsch) Ehrhardt, Claus /

Heringer, Hans Jürgen (2011):

***Pragmatik*, München: W. Fink**

(Title English) Ehrhardt, Claus /

Heringer, Hans Jürgen (2011):

***Pragmatics*, München: W. Fink**

(Başlık Türkçe) Ehrhardt, Claus /

Heringer, Hans Jürgen (2011):

***Edimbilim*, München: W. Fink**

1960'lı yıllar ile birlikte Avrupa'daki toplumsal ve politik gelişmelerin özellikle toplumsal bilimlerde, edimbilimsel dönüm diye adlandırılan bir yaklaşım değişikliğine yol açtığı bilinmektedir. Buna göre toplumsal bilimlerde, seçilen araştırma nesnelerinin ve elde edilen araştırma sonuçlarının toplum açısından yararı sorgulanmaya ve bilimsel çalışmalardan bu yönde bir beklenti ortaya çıkmaya başlar. Başka bilim alanlarının yanı sıra dilbilim de bahsedilen edimbilimsel dönemden payını alır. Böylelikle ortaya çıkan uygulamalı dilbilim anlayışı çerçevesinde, öncesinde dili daha ziyade bir dizge olarak gören yaklaşıma ek olarak, dili temelde bir iletişim aracı olarak gören yaklaşım varlığını gösterir. Dilin yalnızca bir dizge olarak nasıl işlediğini değil, aynı zamanda insanlar arasındaki iletişimsel süreçlerde nasıl işlediğini, diğer bir deyişle dilin yapısının yanında iletişimsel işlevini de inceleyen farklı uygulamalı dilbilim alanları arasında, dilbilimsel edimbilim de yerini alır (Ernst 2004: 238).

Günümüzde dilbilimsel edimbilim, üniversitelerin Alman Dili ve Edebiyatı lisans programlarının öğretim planlarında da kendine başlı başına ders konusu olarak yer bulmaktadır. Ehrhardt/Heringer (2011) tarafından yazılan bu kitap, adı geçen programlarda lisans seviyesinde verilecek bir dilbilimsel edimbilim dersinde kaynak olarak kullanmaya uygun bir niteliktedir. Nitekim kitabın, ilgili yayınevinin Almanya'daki lisans programları için çıkarttığı bir serinin parçası

olması da bunu göstermektedir. Bunun yanı sıra kitabın yazarları da önsözde benzeri bir şekilde, kitabın edimsel dilbilim konusuna giriş niteliğinde bir ders kaynağı olarak kurgulandığına vurgu yapmaktadır (Ehrhardt/Heringer 2011:7).

Kitabın içerik planına bakıldığında, toplam 11 üniteden oluştuğunu görülmektedir. Üniteler arasında öncelikle göze çarpanlar, dilbilimsel edimbilimin temel konuları arasında yer alan *gösterim ve gönderim, önsayıltı, söz eylem kuramı, konuşma sezdirimleri ve konuşma ilkeleri* olmakla birlikte görece yeni yaklaşımlar oldukları söylenebilecek *konuşma çözümlemesi, deneysel edimbilim, karşılaştırmalı edimbilim, kültürlerarası edimbilim* konularının da ayrı birer ünite olarak yer almaları dikkat çekiyor. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, kitabın yazarlarının önsözde belirttiği kadarıyla üniteler konu gelişimi açısından çizgisellik sergilememektedir. Ünitelerin her birinin kendi içinde bütünlüklü küçük birer modül oluşturduğu vurgulanmaktadır (Ehrhardt/Heringer 2011:8). Bu nedenle ünitelerin öğretici tarafından derste işlenme sırası ya da önceliği konusunda esneklik sunulduğu söylenebilir.

Ünitelerin kendi içlerindeki kurguya bakıldığında beş ayrı bileşenin varlığını görülüyor: a-Giriş ve öğrenme hedefleri, b- konu aktarımı, c-konuya yönelik örnek bir iletişim vakasının çözümlenmesi, d-sonuç, e-konuya yönelik sorular ve ileri okumalar için kaynakça sunumu. Giriş kısmında konuya yönelik ön hazırlık olarak görülebilecek soruların yanı sıra ünitenin devamındaki konuya yönelik öğrenme hedefleri de belirtiliyor. Ardından gelen konu anlatımı kısmında ise kuramsal düzlemde alan bilgisi sunulmaktadır. Üçüncü sırada yer alan örnek bir iletişimsel vakanın çözümlenmesi, ünitenin uygulamalı kısmını oluşturuyor. Dördüncü sıradaki sonuç kısımlarının hemen her ünite de oldukça kısa tutulduğu göze çarpıyor. Fakat buna karşın bu kısımların konuyu özetleme konusunda oldukça başarılı kurgulandıklarını söylemek gerekir. Ünitenin son kısmını oluşturan sorular ile ileri okumalar için kaynakça önerisi öğreticiye, konunun derste öğrenciler ile uygulama ve sınaması açısından yardımcı olacak niteliktedir. Fakat kitabın sonunda, normalde giriş niteliğindeki çoğu ders kitabında görülenden farklı olarak sorulara yönelik çözüm önerilerinin yer aldığı bir kısmın yer almaması, öğrencinin kitap ile kendi başına çalışması konusunda zorluk oluşturabilir.

Son olarak, kitabın giriş ünitesi ile sonundaki küçük sözlüğe değinmekte fayda var. Özellikle giriş ünitesinin içerik açısından, kitabın tamamında yer alan konulara ve kavramlara yönelik üstbakışı büyük ölçüde olanaklı kılacak ölçüde başarılı kurgulandığı görülüyor. Bu nedenle kitabın birinci ünitesi, dilbilimsel edimbilim hakkında – örneğin dilbilime giriş dersinde de kullanılacak şekilde – temel kavram ve konuları uygun bir şekilde özetlemektedir.

Sonundaki sözlük kısmı da kitapta kullanılan terimcenin özeti niteliğindedir. Terimlerinin bazılarının İngilizce orijinali ile kullanılması da, edimsel dilbilimin daha çok Angloamerikan dilbilim geleneğinden kaynaklanan bir alan olmasından dolayı, ileri okumalar için fayda oluşturmaktadır.

Edimsel dilbilimin ortaya çıkışı ve gelişiminde ses bilgisi, biçimbilim, sözdizim ve anlambilim gibi temel dilbilimsel alanlardan çok başta felsefe üzere sosyoloji ve psikoloji gibi dilbilim dışındaki bilimsel alanların etkisi bilinmektedir (Meibauer v.d. 2015: 212). Bu nedenle, alanın içeriklerini ve sınırlarını – özellikle de ders konusu olarak – netleştirmek görece zorlaşabilmektedir. Elimizdeki kitap bu açıdan tavsiye edilebilir bir ders kaynağıdır. Edimsel dilbilim gibi disiplinlerarası yönü yoğun bir alanda ders malzemesi olarak kullanıma uygun olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Kaynakça:

Ernst, Peter (2004): *Germanistische Sprachwissenschaft*, Wien: WUV.

Ehrhardt, Claus / Heringer, Hans Jürgen (2011): *Pragmatik*, München: W. Fink.

Meibauer, Jörg v.d. (2015[3]): *Einführung in die germanistische Linguistik*, Stuttgart: Metzler.